

που. Ήταν ή πρώτη σελίδα του διηγήματός μου. "Άρχισε να τὸ διαβάξω δυνατά εἰς ἐπήκοον ὅλης τῆς τάξεως. 'Αλλ' ὅταν ἐφθάσεν στὰ «γελιάκια» καὶ στὰ «ματάκια» τῆς νέας σταμάτησε ἀποτόμως. «'Ελα 'δὲ, Βουτυρά! μὸν κάνει συνοφρωμένους ὁσὺν νεφεληγερέτης Δίας. Τί εἶπε αὐτὲς οἱ ἀνοήσιες ποὺ ἔγραψες στὸ τετρεθίο σου;»

Καὶ χωρίς νὰ περιμένῃ τὴν ἀπάντησί μου, μὲ ἀρπάξει καὶ μοῦ δίνει ἕνα χῶλο, ποὺ ἀκόμη ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, δὲν τὸ ξεχάσα. "Ἔτσι ποὺ λέτε πρωτοπλήρωσα τὴν διηγηματογραφικὴ μου μαγία.

"Ὡς μαθητὴς ἦμουν πολὺ κακός. Οἱ καθηγηταὶ μου μοῦ ἐβάζαν διαρκῶς μηδενικά, τὰ ὅποια ὁμοῦ κατάρθωνα νὰ μεταβάλω σέ... ἐξάρια! Περίμενα τὴν κατάλληλη εὐκαιρία καὶ ὅταν ξεχνούσαν οἱ καθηγηταὶ ἐπάνω στὴν ἐδρα τὸν κατάλογο, ἔτρεχα, εὐρίσκα τ' ὄνομά μου, ὅπου ἦταν σημειωμένες, σὲ ἀτελείωτη σειρά, μικρὲς ῥόδες καὶ τὶς ἐκαίνα ἐξάρια. Ἐνῆρκα δὲν τολμούσα νὰ τὶς κάνω γιατί δὲ θὰ πίστευαν οἱ καθηγηταὶ πὼς μοῦ εἶχαν βάλει τόσο μεγάλο βαθμὸ καὶ θὰ κινούσα τὴν ὑποψία των. Στὰ μαθηματικά ἰδίως ἦμουν ἐλεεινὸς μαθητὴς. Δὲν εἶχα ποτὲ συμπάθεια στὰ νούμερα οὔτε ἦσαν ποτὲ τὸ φόρτε μου τὰ νούμερα. Δὲν καταλάβαινα γοῦ ἀπὸ μαθηματικά. "Αρᾶθειάζα τὰ νούμερα στὴν τύχη, τσάτρα-πάτρα. Καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν μου στὸ σχολεῖο τοῦ Πειραιῶς ἦταν ἕνας περιεργότατος τύπος. Φοροῦσε διαρκῶς ἕναν κόκκινον μωζαῖ καὶ μασσοῦλοῦσε κινίνο ὀλοένα φαινεται ὅτι θὰ ὑπέφερε ἀπὸ ἐλαώδεις πυρετοῦς.

"Ἡ φιλολογία δὲν ἦταν ἡ μόνη μου μαγία τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. "Αγαπούσα τρομερὰ καὶ τὸ σπαθί. Λέγα τριῶν χρόνων ἐγγνώρισα ἤδη νὰ χειρίζομαι τὸ ξίφος καὶ τὴν σπάθη. Ἐμάθαινα ὅλα τὰ συστήματα τῆς ξιφασκίας: τὸ γαλλικὸ, τὸ ἰταλικὸ, τὸ γερμανικὸ. Πρῶτος δασκάλος μου στὴν ξιφασκία ἦταν ὁ περίφημος Παραλάικας, ἀπόστρατος ἀνθυπασπιστὴς τοῦ μηχανικοῦ. "Αργότερα ἐφοίτησα στὴν περιώνυμη τότε σχολὴ ξιφασκίας τοῦ Ἡλιοπούλου, ἣ ὅποια βρισκόταν στὸ κάτω πόταμα τῆς Δημαρχίας, μέσα σὲ μιά μεγάλη αἰθουσα. Μαθητὴς τὸν εἶχε ὁ Ἡλιοπούλος ὅλη τὴν χρυσή Ἀθηναϊκὴ νεολαία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Στὴν αἰθουσα τοῦ ἐγίνοντο καὶ μονομαχίες. Θυμοῦμαι τὴν μονομαχίαν τοῦ Μπούμπουλη μὲ τὸν Γενιάδη. Ὁ Μπούμπουλης δὲν ἦταν καλὸς μονομάχος. Ὁ Ἡλιοπούλος τὸν ἐστελεε σὲ μένα γιὰ νὰ ἐξασκηθῆ. Τὸν κατάλαβα ἀπὸ τὶς πρῶτες σπαθιῆς του καὶ τοῦ εἶπα ὅτι οἴγουσα θὰ ἀπετύγγανε στὴ μονομαχίαν, ὅπως καὶ ἀπέτυχε.

Εἶχα τόσο πάθος μὲ τὸ σπαθί, ὥστε ἔγινα καὶ δάσκαλος ξιφασκίας. Γιὰ αἰθουσα μοῦ ἐχρησίμευε μιά σάλλα τοῦ σχολείου. Μαθητὰς εἶχα τοῦς... συμπαθητὰς μου καὶ τὰ μαθηματὰ ἐγίνοντο τὸ βράδυ μὲ τὸ πετρελαιο. Τὰ ξίφη καὶ ὅλα τ' ἄλλα χρειώδη τὰ εἶχα μεταφέρει ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ σπίτι μου στὴ «σχολή». Δὲν βράσταζαν ὁμοῦ πολλὰ τὰ μαθηματὰ, διότι οἱ ἀθεόφοβοι οἱ μισθιαὶ μου δὲν ἐπλήρωναν ὄχι μόνον ἐμένα, ἀλλ' οὔτε καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ φωτισμοῦ τῆς αἰθούσης, δηλαδὴ τὸ πετρελαιο. Στὸ τέλος μ' ἔπιασε τέτοια φούφα, ὥστε κνηνηοῦσα τοῦς μαθητὰς μου παντοῦ, γιὰ νὰ τοῦς... δέρω!

Τὸ ντεμποῦτο μου στὴ φιλολογία ἔγινε μ' ἕνα διήγημα, τὸ 1900, στὸ «Περιοδικὸ μας» τοῦ Βώκου. Ἐμουν τότε εἰκοσι ἔξη χρόνων. Μετὰ τὸ ἐξλοκοπήμῃ μου ποὺ σοῦ διηγῆθήκα, ἔπαυσα γιὰ λίγο καιρὸ νὰ γράφω, κατόπιν ὁμοῦ ξανάρχισα μὲ νέα φῶρα, χωρίς νὰ σταματήσω καὶ πάλιν παρὰ μιά μόνον ἀκόμη φορά, καὶ ὄχι γιὰ πολὺ διάστημα. Τὸ διήγημα ποὺ πῆγα στὸν Βώκο εἶχε θέμα κάποιο κακόγεγνῃμα ἱερέως. Στὸν Βώκο εἶχε ἀρέσει τὸ διήγημά μου ὥστε ἄρχισε νὰ μ' ἐπαίνῃ παντοῦ. Αὐτὸ δυσωρέστησε, φαίνεται, τοῦς ἄλλους τοῦ συνεργάτου, οἱ ὅποιοι τοῦ ἔθεσαν ὡς ὄρον νὰ παύσω νὰ δημοσιεῶ διηγήματα στὸ περιοδικὸ του, διότι ἄλλως θὰ ἀποχωροῦσαν ἐκείνου. Ὁ Βώκος γιὰ νὰ τοῦς εὐχαριστήσῃ μοῦ εἶπε νὰ διακόμῃ γιὰ λίγο καιρὸ τὴν συνεργασίαν μου. Ἡ δῆλωσίς του αὐτὴ τόσο μὲ ἀπεθάρρυνε ὥστε ἐσκέφθην πρὸς στιγμήν νὰ ξεανακάνω τὸ παλιὸ μου ἐπάγγελμα, μὲ γίνομῃ δηλαδὴ καὶ πάλιν τενορός στὸ ἰταλικὸ μελόδραμα. (Εἶχα μάθει νὰ τραγουδᾷ ἰταλικά). Μετάνοωσα ὁμοῦ καὶ ἐξακολούθησα νὰ καταγίνομαι μὲ τὴν διηγηματογραφίαν. Μοῦ εἶπαν νὰ διαβάσω Παπαδιαμάντη, καὶ ἐγὼ φανταζόμενος ὅτι τὰ διηγήματά του ἦσαν τυπωμένα σὲ τόμους ἐψάχνα νὰ βρῶ τόμους. Φυσικὰ δὲν βρήκα. Κάποιος μοῦ ἐδάνεισε τότε μιά συλλογὴ γεωλαλινικῶν διηγημάτων. "Ὅλα σχεδὸν ἦσαν ἠθογραφαί. «Νὰ διηγήματα» σκέφθηκα. Τέτοια πρέπει νὰ κάνω κι ἐγὼ. Καὶ ἄμ' ἔπος, ἄμ' ἔργον. Ἄντι νὰ γράφω φανταστικά καὶ ἰδεολογικά διηγήματα, ὅπως ἔγραφα ὡς τότε, καὶ ἐξηκολούθησα νὰ γράφω κατόπιν, βάλθηκα νὰ σκαρώσω ἠθογραφίας. Μιά μέρα πῆγα μιά τέτοια ἠθογραφίαν στὸν Βώκο. Ἐπρόκειτο φαίνεται γιὰ κάποιον νησιώτη μὲ βράκα καὶ φέσι, ποὺ ἀνέβαινε μιά σκάλα. "Ὅταν διάβασε τὴν ἠθογραφίαν μου ὁ Βώκος, τὴν ἔσπισε ἀμέσως, καὶ μοῦ εἶπε:

— Κρίμα, Βουτυρά, χάλιασες! Ἐχεις κανένα ἄλλο διήγημα;

Εὐτυχῶς εἶχα, καὶ αὐτὸ δὲν ἦταν ἠθογραφία. Θέμα εἶχε τὸ ξαναξαντάνα ἐνὸς γέροντος θαλασσοποῦ, ποὺ γέραςε στὴ θάλασσα ἀμαρτωλῶν, καὶ ποὺ ὕστερα ἀπὸ χρόνια, ξαναεῖ μέσα του, μιά παλιὰ παιδικὴ του ἀγάπη. «Ἀνάσταση Ἄγλης» ἐπιτοφορεῖτο τὸ διήγημα αὐτὸ, τὸ ὅποιον προσθέτει ὁ κ. Βουτυράς καὶ σήμερα ἀκόμῃ μοῦ φαίνεται καλὸ, πολὺ καλὸ, καὶ σκέπτομαι νὰ τὸ ξανατυπώσω. Ἡ «Ἀνάσταση Ἄγλης» ἐνηθοῦσιασε τὸν Βώκο καὶ ἔσπευσε, ἀδιαφορῶντας πλέον γιὰ τὸ ὅτι θάλεγει οἱ ἄλλοι τοῦ συνεργάτου,

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΤΟΝ ΠΕΤΡΕΝΙΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

Σκοτεινὴ νύχτα. Χιόνι. Κρύο. "Άνεμος ποὺ πάγωνε τὸ μεσοῦλι τῶν κοκκάλων. Ἐφγεν ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς κρυφᾶ. Κρυφᾶ, κανένας δὲν τὴν εἶδε, ἀλλὰ ποῖς νὰ τὴν δῇ;

"Ὁ πατέρας τῆς, ποὺ πέρασε ἐδῶ καὶ ἕναν μῆνα, τῆς εἶπεν ὅτι ἔπαρχει κάποιος ἕνας καλὸς ἄνθρωπος, ὁ Κάρλ-Μάρξ, ποὺ φροντίζει γιὰ ὅλους τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς κατατρεγμένους, ντύνει τοὺς γυμνοὺς καὶ τρέφει τοὺς πεινασμένους.

"Ἔτσι ἀπεφάσισε νὰ πῆρ νὰ τὸν δῇ, ἡ φτωχοῦλα ὀρφανή, ἡ ἔρημη Ναδία!

Πεινοῦσε πολὺ.
"Ἡ θεὴ-Ματρήνια, κοντὰ εἰς τὴν ὁποία ζωοσε, δὲν τῆς ἔδωκεν οὔτε ἕνα κομματάκι ψωμί σήμερα, οὔτε ἕνα θρίμμα, μιά ψυχία!

— Ὁ Κάρλ-Μάρξ εἶνε καλλίτερος ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν θεὴ-Ματρήνια, σκέφτηκε. Θὰ μοῦ δώσῃ ἕνα κομματάκι ψωμί. Μπορεῖ νὰ τὸ ἀλείψῃ καὶ μὲ βούτυρο!

Γλυτοῦσε ἀπάνω εἰς τὸν σκληρὸν πάγον καὶ ἔτρεμεν ἀπὸ τὸ δυνατό τὸ κρύο. Τὸ λεπτὸ τῆς φόρεμα καὶ ἡ τρύπιες τῆς παντοῦφλας, δὲν μπορούσαν νὰ τὴ ζεσταῖνον βέβαια. Πολλὲς φορές γλύστρησε καὶ σκουμπώθηκε στὸ ζυλισμένον χιόνι. Αἰσθάνονταν τὰ μέλη τῆς, ὅαν νὰ εἶτανε πιασμένα ἀπὸ τὸ μεγάλον κρύο.

— Δὲν πειράζει, σκέφθηκε, δταν πάω σὸν Κάρλ-Μάρξ, θὰ μοῦ ἀγοράσῃ ἕνα πανωφόρι, παπούτσια καὶ μιά καινούργια φούστα. Τότε, βέβαια, θὰ ζεσταθῶ κι ἐγὼ!
"Ἐνας ξένος, ἕνας διαβήτης φάνηκε μέσα στὴν οὐμίχλη.

"Ἡ Ναδία τὸν πλοίασε:
— Κύριε!... Κύριε!... Πέσ' μου, Γκοσοποδίν, παρακαλῶ, ποὺ εἶνε ὁ Κάρλ-Μάρξ;

— Προχώρησε ἀκόμῃ λίγο. "Ὅλο ἴσια νὰ πηγαίνης καὶ θὰ εὐρεθῆς ἔμπροσθ.
"Ἡ μικρὴ Ναδία, ἄρχισε νὰ τρέψῃ γρηγορώτερα. Ὁ δρόμος τῆς φάνηκε ἀτέλειωτος, τὸ κρύο γινόταν πειὸ πικρὸ, ἡ οὐμίχλη πειὸ βραεῖα.

— Πῶ! Πῶ! ἀξίζει νὰ σταθῇ κανεὶς λιγάκι καὶ εἶνε τόσο κρύο! "Ὠ! Τί κρύο! Πάγωσα!
"Ἐπὶ τέλος τὸ παιδὶ ἔφτασε στὴν πλατεία. Εἶδε ἕναν ἄνθρωπον, ἕναν ἄνδρα καμωμένον ἀπὸ πέτρα. Τὶ ἔγραψεν ἡ ἐπιγραφή ποὺ ἦτανε στὰ πόδια του, δὲν εἶξευρε—δὲν μπορούσε ἀκόμα νὰ διαβάξῃ.— Ὅπως ὅποτε ἄλλος ὁμοῦς θὰ διαβάξῃ τ' ὄνομα αὐτοῦ:

"Κ ἄ ρ λ - Μ ἄ ρ ξ".
"Ἡ Ναδία δὲν μπορούσε νὰ βασιλῆξῃ πειά. Ἐπεσε σὸ πέτρινον τὸ σκαλοπάτι. Μὲ τὸ κεφάλι ζυλισμένον ἐμαζεῦτηκε κοντὰ στὴν πέτρα. Τὸ σῶμα τῆς ἦταν παγωμένο. Τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια τῆς, ὅαν νὰ μὴν ἦτανε δικὰ τῆς. Τὰ κορμασμένα καὶ ξαγρηπνισμένα βλέφαρά τῆς, ἔκλεισαν. Αἰσθάνθηκε ὅαν νὰ τῆς φέτῃ κάθε πόνος καὶ κάθε παγωμάρα. "Ἐνας ἐπνεργετικὸς ὕπνος τὴν ἐκρίνεινε....

Τὸ πρῶ ἕνας ἀστυνομικὸς τὴν πῆρε παγωμένη, ἐκεῖ ὅπου εἶ νύχτα ἔπεσε. Ἦταν ἀκοιμισμένη ἀκόμα, ὅαν νὰ κοιμῆταν στὰ πόδια τοῦ πέτρινου ἀνθρώπου!...

Γ. Σετλιν

νὰ τὸ δημοσιεῖ στὸ περιοδικὸ του. Ἔτσι ἐντεμπουτάρισα στὴ φιλολογία.

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ !

"Ανένδετα τῶν κ. κ. Γεωργ. Χατζηδάκη, Ι. Ἰακωβίδη καὶ Λυκούργου Τσουκαλά. Πῶς ὁ κ. Χατζηδάκης ἐγγύρισε τὸν περίφημον φυσιοδίφην Χαϊκίελ. Ἡ συνεργασία των. Ὁ κ. Ἰακωβίδης καὶ ὁ Τούρκος βοσκός. Παρ' ὅλιγον ζυλοκόπημα! Ὁ κ. Λυκ. Τσουκαλάς ἀφορμὴ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς μονομαχίας. Ἡ μονομαχία του μὲ τὸν κ. Σοφοῦλην ποὺ δὲν ἔγινε κ. λ. π.